

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 3Cdo/188/2018
Identifikačné číslo spisu: 1211229243
Dátum vydania rozhodnutia: 23.01.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Emil Franciscy
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:1211229243.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu X. X., bývajúceho v X., V. č. 2, zastúpeného JUDr. Ľubomírom Schweighoferom, advokátom so sídlom v Bratislave, Šafárikovo námestie č. 2, proti žalovanému PROFI CREDIT Slovakia, s.r.o. so sídlom v Bratislave, Pribinova č. 25, IČO: 35792752, zastúpenému spoločnosťou Advokátska kancelária JUDr. Andrea Cviková, s.r.o. so sídlom v Bratislave, Kubániho č. 16, IČO: 47233516, o neplatnosť zmlúv a zaplatenie 1 306 eur, vedenom na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 17 C 226/2011, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 21. januára 2016 sp. zn. 10 Co 59/2015, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 21. januára 2016 sp. zn. 10 Co 59/2015 a tiež rozsudok Okresného súdu Bratislava II zo 14. októbra 2014 č. k. 17 C 226/2011-338.

Vec vracia na ďalšie konanie Okresnému súdu Bratislava II.

Odôvodnenie

1. Rozsudkom zo 14. októbra 2014 č. k. 17 C 226/2011-338 Okresný súd Bratislava II (ďalej len „súd prvej inštancie“) zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal: a/ určenia neplatnosti zmluvy o revolvingovom úvere č. 113553-76132 uzavretej 16. decembra 2009 medzi ním ako dlžníkom a žalovaným ako veriteľom (ďalej len „úverová zmluva“), b/ určenia neplatnosti záložnej zmluvy č. 113553-76132 uzavretej v ten istý deň (ďalej len „záložná zmluva“), c/ vydania bezdôvodného obohatenia vo výške 1 306 eur. Súd prvej inštancie vychádzal z toho, že žalobca uzavrel úverovú zmluvu ako podnikateľ (živnostník) v súvislosti s výkonom jeho podnikateľskej činnosti. Tento záver vyvodil zo záhlavia úverovej zmluvy, v ktorom je okrem jeho mena a priezviska uvedené tiež jeho obchodné meno, IČO a miesto podnikania, a tiež jej textu, ktorý obsahuje potvrdenie, že žalobca finančné prostriedky použije na výkon svojho živnostenského podnikania. Úverovou zmluvou založený právny vzťah nemá charakter spotrebiteľského vzťahu, preto sa žalobca nemôže domáhať neplatnosti tohto právneho úkonu tvrdiac, že je v rozpore s právnou úpravou spotrebiteľských zmlúv a spotrebiteľských úverov. Pokiaľ žalobca v priebehu konania začal tvrdiť, že úver nepotreboval na podnikateľské účely, ale ním mienil uhradiť svoje staršie dlhy z iných právnych vzťahov, súd prvej

inštancie (aj na podklade svedeckej výpovede X., podľa ktorého sa žalobca vyjadril, že peniaze z úveru použije na rekonštrukciu ním prevádzkovaného pohostinstva) považoval jeho tvrdenia za účelové. Právnu relevanciu nepriznal ani tvrdeniu žalobcu, že si zmluvu náležite neprečítal. Výpovede svedkov (Mgr. L., F., X.) potvrdili, že žalobca mal vytvorený dostatočný časový priestor na to, aby sa podrobne oboznámil s úverovou zmluvou. Musel vedieť, akú listinu a s akými právnymi dôsledkami podpisuje, lebo už skôr spolupracoval so žalovaným ako obchodný zástupca a vykonával pre neho (aj) činnosti súvisiace s uzatváraním obdobných zmlúv. Navyše, aj sám - ako spotrebiteľ - už mal osobné skúsenosti s poskytovaním spotrebiteľských úverov, pri ktorých nemusel na rozdiel od daného prípadu predkladať živnostenský list ani daňové priznanie. K tvrdeniu žalobcu, že úverovú zmluvu uzavrel pod tlakom finančných problémov a v tiesni, súd prvej inštancie uviedol, že tieseň nezakladá neplatnosť zmluvy, ale právo odstúpiť od zmluvy (§ 49 Občianskeho zákonníka), ktoré však žalobca nevyužil. V konaní nepreukázal, že v jeho prípade išlo o taký nedostatok vôľovej stránky konania, ktorý založil neplatnosť právneho úkonu v zmysle § 37 a § 39 Občianskeho zákonníka. Súd prvej inštancie z týchto dôvodov neopodstatnenú žalobu zamietol.

2. Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 21. januára 2016 sp. zn. 10 Co 59/2015 napadnutý rozsudok potvrdil ako vecne správny podľa § 219 ods. 1 a 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O.s.p.“).

2.1. Podľa presvedčenia odvolacieho súdu sú skutkové a právne závery prvoinštančného súdu, na ktorých založil napadnuté rozhodnutie, správne a náležite odôvodnené v súlade s ustanovením § 157 ods. 2 O.s.p.

2.2. Odvolací súd sa v celom rozsahom stotožnil so záverom súdu prvej inštancie, že žalobca nepreukázal uzavretie zmluvy o úvere v pozícii spotrebiteľa. Vzhľadom na vysvetlenie, ktoré dostal pred uzavretím úverovej zmluvy [že v ním požadovanej výške (10 000 €) sa pôžička poskytuje len podnikateľským subjektom, nie spotrebiteľom] sa nemohol domnievať, že koná ako spotrebiteľ. Z úverovej zmluvy zreteľne vyplýva, že žalovaný (veriteľ) poskytol žalobcovi (dlžníkovi) peňažné prostriedky vo výške 10 728 € na účely výkonu podnikateľskej činnosti žalobcu. Žalobca v nadväznosti na to uzavrel so žalovaným tiež záložnú zmluvu zabezpečujúcu pohľadávku žalovaného z uzavretej úverovej zmluvy. Súd prvej inštancie preto správne uzavrel, že uvedené zmluvy nemajú spotrebiteľský charakter.

2.3. Aj podľa názoru odvolacieho súdu nebol dôvod priznať význam tvrdeniam žalobcu, že zmluvy uzavrel v tiesni v situácii, v ktorej potreboval peniaze na uspokojenie základných životných potrieb seba a svojej rodiny a tiež na vyrovnanie nedoplatkov za energie v súvislosti s bývaním a tiež iných starších dlhov. Životná situácia, ktorú si spôsobil sám, nepredstavuje nedostatok slobody prejavu jeho vôle, ktorý by mal za následok neplatnosť zmluvy. Vzhľadom na to, že prípadná tieseň zakladá právo odstúpiť od zmluvy (§ 49 Občianskeho zákonníka), ktoré žalobca nevyužil, nebolo potrebné skúmať, či žalobca skutočne konal v tiesni.

2.4. K dôkazom predloženým žalobcom až v odvolacom konaní odvolací súd poukázal na to, že súd prvej inštancie podľa § 120 ods. 4 O.s.p. na pojednávaní 14. októbra 2014 prijal uznesenie, ktorým vyhlásil dokazovanie za skončené. Keďže žalobca v odvolaní neuviedol žiadny dôvod v zmysle § 205a O.s.p., nebolo možné v odvolacom konaní prihliadať na tieto dôkazy.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca dovolanie. Jeho prípustnosť vyvodzoval z § 237 ods. 1 O.s.p. a dôvodnosť z § 241 ods. 2 písm. a/ až c/ O.s.p.

3.1. Opodstatnenosť tvrdenia, že mu bola odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.) vysvetľoval tým, že napadnutý rozsudok je nedostatočne odôvodnený až nepreskúmateľný a arbitrárny. Odvolací súd reagoval iba na časť dôvodov odvolania a celkom odignoroval odvolaciu argumentáciu žalobcu, ktorá sa týkala kľúčovej otázky - postavenia žalobcu ako spotrebiteľa pri uzatváraní úverovej a záložnej zmluvy - a vôbec sa nezaoberal úžernickými obchodnými praktikami žalovaného, resp. otázkou neprijateľnosti zmluvných podmienok. Nezohľadnil ani dôvody týkajúce sa výšky odmeny za úver, ktorý mu bol iba formálne poskytnutý na podnikateľské účely, žiadnu pozornosť nevenoval tomu, že žalobca bol konaním žalovaného uvedený do omylu a že z obsahu úverovej zmluvy jednoznačne vyplýva úžernický úrok, ako aj úžernické poplatky a nabaľujúce sa sankcie. Odvolací súd v rozpore s ustanovením § 205a O.s.p. nevykonal dôkazy označené v odvolaní. Pokiaľ sa už súdy

stotožnili s argumentáciou žalovaného, podľa ktorej úverová zmluva nemá spotrebiteľský charakter (s čím žalobca naďalej nesúhlasí), nemali ponechať nepovšimnutou a v odôvodnení napadnutého rozsudku právne neposúdenou a nevysvetlenou tú skutočnosť, že odmena za poskytnutie úveru (5 478 €) predstavuje v danom prípade 100% reálne poskytnutej výšky úveru (5 250 €). Táto skutočnosť ich mala viesť k prijatiu záveru o neplatnosti úverovej zmluvy aj vtedy, ak by ju žalobca uzavrel ako podnikateľ na podnikateľské účely. V odôvodnení napadnutého rozsudku úplne absentuje vysvetlenie, prečo bola žaloba zamietnutá v časti týkajúcej sa určenia neplatnosti záložnej zmluvy a vydania bezdôvodného obohatenia, ktoré žalovaný získal na úkor žalobcu.

3.2. Dovolateľ súdom oboch inštancií vytkol, a za vadu konania podľa § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. označil, že nevykonali náležité dokazovanie na zistenie skutočného účelu úveru, nesprávne vyhodnotili jeho žiadosť o poskytnutie pôžičky, jednostranne prihliadli na svedeckú výpoveď zamestnanca žalovaného a nepostrehli, že žalovaný v danom prípade zneužil svoje dominantné postavenie, vylákal od žalobcu živnostenské oprávnenie a daňové priznanie, donútil ho vystaviť blankozmenku a uzavrieť záložnú zmluvu. Odvolací súd sa neriadil ustálenou medzinárodnou judikatúrou a judikatúrou súdov Slovenskej republiky a prehliadol aj svoje odlišné závery vyjadrené v iných rozhodnutiach.

3.3. Podľa názoru dovolateľa spočíva napadnutý rozsudok na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.) predovšetkým v dôsledku prijatia nesprávneho záveru, že úverovú zmluvu uzatvoril ako živnostník v rámci svojich podnikateľských aktivít. Súdny k riešeniu otázky, ktorá vyústila do prijatia tohto záveru, pristupovali formalisticky, bez náležitého posúdenia viacerých skutkových otázok (týkajúcich sa údajného, výpoveďami svedkov nepreukázaného, limitu 1 500 eur poskytovaných spotrebiteľom, ďalej účelu úveru, existencie neprijateľných zmluvných podmienok, neprimeranosti výšky dojednanej odmeny za úver, úžerníckych úrokov a poplatkov, zneužitia dominantného postavenia žalovaného v rámci daného právneho vzťahu, nedostatočného poučenia žalobcu o uzatváraných zmluvách a ich právnych účinkoch, ako aj stavu tiesne, v ktorom sa žalobca nachádzal v čase uzatvorenia zmlúv). Daný spor vôbec neposudzovali aj z hľadiska možnosti, že úverová zmluva je neplatný právny úkon z dôvodu, že ním bola zastretá spotrebiteľská zmluva (§ 41a ods. 2 Občianskeho zákonníka).

3.4. Z týchto dôvodov žalobca navrhol napadnutý rozsudok buď zmeniť (tak, že sa jeho žalobe v celom rozsahu vyhovie), alebo zrušiť, spolu s ním zrušiť tiež rozsudok súdu prvej inštancie a vec vrátiť prvoinštančnému súdu na ďalšie konanie.

4. Žalovaný sa vo vyjadrení k dovolaniu stotožnil so skutkovými a právnymi závermi súdov oboch inštancií a napadnuté rozhodnutie označil za vecne správne. Podľa jeho názoru nedošlo v danom prípade k procesným vadám konania, ktoré namietal žalobca. Úvahy žalobcu o nekorektnom (úžerníckom) konaní žalovaného sú nepodložené faktami, lebo dosiaľ nebolo skončené konanie o zaplatenie vystavenej blankozmenky. Neopodstatnená je tiež dovolacia argumentácia žalobcu týkajúca sa určenia neplatnosti záložnej zmluvy; odvolací súd totiž v rozhodnutí o odvolaní proti predbežnému opatreniu uviedol, že dôvody na uloženie povinnosti zdržať sa výkonu záložného práva neexistujú, a preto nariadené predbežné opatrenie zrušil. Z týchto dôvodov žalovaný navrhol dovolanie odmietnuť a priznať mu náhradu trov dovolacieho konania.

5. Žalobca podal dovolanie pred 1. júlom 2016. Podľa prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ktorý nadobudol účinnosť v uvedený deň, ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti. Podľa § 470 ods. 2 veta prvá CSP (ale) právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), skúmal prípustnosť a dôvodnosť dovolania bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP).

7. Zohľadňujúc vzájomnú koreláciu ustanovení § 470 ods. 1 CSP a § 470 ods. 2 CSP dovolací súd konštatuje, že nová právna úprava vychádza síce z princípu okamžitej aplikability procesnoprávných

normami (viď § 470 ods. 1 CSP), rešpektuje ale procesný účinok tých dovolaní, ktorý zostal zachovaný aj po 30. júni 2016 (viď § 470 ods. 2 CSP). Dovolací súd preto prípustnosť žalobcom podaného dovolania posudzoval so zreteľom na procesný kódex účinný do uvedeného dňa.

8. Právna úprava účinná do 30. júna 2016 umožňovala podať dovolanie iba vtedy, pokiaľ to zákon pripúšťal (viď § 236 ods. 1 O.s.p.). Dovolanie bolo prípustné proti každému rozhodnutiu, ak v konaní došlo k najzávažnejším procesným vadám (§ 237 ods. 1 O.s.p.). Dovolanie bolo prípustné tiež proti zmeňujúcemu rozsudku odvolacieho súdu (§ 238 ods. 1 O.s.p.) a proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchyľil od právneho názoru odvolacieho súdu (§ 238 ods. 2 O.s.p.). Podľa § 238 ods. 3 O.s.p. bolo dovolanie prípustné tiež proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné vzhľadom na zásadný právny význam napadnutého rozhodnutia, resp. ak išlo o potvrdzujúci rozsudok vyslovujúci neplatnosť zmluvnej podmienky. V danom prípade je dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ktorý nevykazuje znaky rozsudkov uvedených v § 238 ods. 1 až 3 O.s.p., proti ktorým bolo dovolanie prípustné. Prípustnosť dovolania žalobcu preto z týchto ustanovení nevyplýva.

I.

9. Dovolateľ tvrdí, že v konaní došlo k procesnej vade uvedenej v § 237 ods. 1 O.s.p.

10. Právny poriadok účinný v čase podania dovolania ukladal dovolaciemu súdu (§ 242 ods. 1 O.s.p.), aby aj ex offio posúdil, či v konaní nedošlo k niektorej z najzávažnejších procesných väd, ktoré boli taxatívne vymenované v § 237 ods. 1 O.s.p. O procesnú vadu konania v zmysle tohto ustanovenia išlo vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ nepodal sa návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 O.s.p. nezakladalo samo tvrdenie dovolateľa, že došlo k ním tvrdenej procesnej vade, ale až zistenie (záver) odvolacieho súdu, že k nej skutočne došlo. Dovolací súd preto aj v danom prípade pristúpil k posúdeniu, či v konaní na súdoch oboch inštancií (ne)došlo k procesnej vade zmätočnosti.

11. Procesné vady konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. neboli v dovolaní tvrdené a ich existencia nevyšla v dovolacom konaní najavo. Dovolanie žalobcu preto podľa týchto ustanovení nie je prípustné.

12. V zmysle dovolania bola žalobcovi odňatá možnosť pred súdom konať (§ 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.) a bolo zasiahnuté do jeho práva na spravodlivý proces.

13. Podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky každý má právo domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. Do práva na spravodlivý proces nepatrí právo účastníka konania, aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi, navrhovaním a hodnotením dôkazov (IV. ÚS 252/04) a aby bolo rozhodnuté v súlade s požiadavkami a právnymi názormi účastníka (I. ÚS 50/04). Do obsahu tohto základného práva nepatrí ani právo účastníka konania vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom alebo dožadovať sa ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (I. ÚS 97/97) a ani toho, aby súdy preberali alebo sa riadili výkladom všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorý predkladá účastník konania (II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03).

14. Odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) sa do 30. júna 2016 rozumel taký procesne nesprávny a zákonu sa priečiaci postup súdu, ktorý má za následok znemožnenie realizácie tých procesných oprávnení účastníka konania, ktoré mu poskytoval vtedajší civilný procesný kódex.

15. Dovolateľ za odňatie možnosti konať pred súdom považuje to, že odvolací súd nezistil v potrebnom rozsahu rozhodujúci skutkový stav, nevykonal riadne dokazovanie, nevyhovel jeho návrhom na vykonanie dokazovania, vykonané dôkazy nesprávne vyhodnotil a nevyrovnal sa náležite so zisteniami vyplývajúcimi z jednotlivých dôkazov.

15.1. Posúdenie návrhu na vykonanie dokazovania a rozhodnutie, ktoré z nich budú v rámci dokazovania vykonané, bolo aj do 30. júna 2016 vecou súdu (viď § 120 ods. 1 O.s.p.), a nie procesných strán. Postup súdu, ktorý v priebehu konania nevykonal všetky navrhované dôkazy alebo vykonal iné dôkazy na zistenie skutkového stavu, nezakladal do 30. júna 2016 prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podľa § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p., lebo týmto postupom sa strane sporu neodnímala možnosť pred súdom konať (porovnaj R 37/1993 a R 125/1999).

15.2. Ani nesprávne vyhodnotenie dôkazov nepovažovala judikatúra najvyššieho súdu týkajúca sa predmetného ustanovenia za dôvod zakladajúci zmätočnosť a prípustnosť dovolania (3 Cdo 172/2011, 5 Cdo 251/2012, 7 Cdo 117/2014).

15.3. Dovolací súd preskúmaním spisu a porovnaním obsahu rozhodnutí súdov oboch nižších inštancií dospel k záveru, že odvolací súd nezmenil podstatu dôvodov vedúcich k zamietnutiu žalobcovej žaloby. V tejto súvislosti poukazuje na rozhodnutie najvyššieho súdu publikované ako judikát R 56/2012, podľa ktorého vtedy, keď sa odvolací súd v odôvodnení svojho potvrdzujúceho rozsudku v plnom rozsahu stotožnil s dôvodmi rozhodnutia súdu prvej inštancie (§ 219 ods. 2 O.s.p.) a nad ich rámec uviedol ešte aj ďalšie, z pohľadu prvoinštančného konania nové dôvody, jeho rozhodnutie nie je rozhodnutím prekvapivým; takýto postup súdu nie je odňatím možnosti konať pred súdom v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.

15.4. Z týchto dôvodov dospel dovolací súd k záveru, že žalobca odvolaciemu súdu ako vadu konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. nedôvodne vytyka nedostatočné zistenie skutkového stavu, nedostatky v procese dokazovania, obstarávania skutkových podkladov nevyhnutných pre rozhodnutie, nesprávne vyhodnotenia vykonaných dôkazov a prijímanie nesprávnych skutkových záverov.

16. Formulácie zvolené v dovolaní (tvrdené preferovanie protistrany) naznačujú, že žalobca je presvedčený o tom, že v konaní bol porušený princíp rovnosti účastníkov konania (procesných strán). V súlade s princípom „rovnosti zbraní“ (čl. 6 ods. 1 Dohovoru) každá procesná strana musí mať rovnakú možnosť hájiť svoje záujmy a žiadna z nich nesmie mať podstatnú výhodu voči protistrane (rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Delcourt v. Belgicko). Princíp rovnosti zbraní ale neznamená, že súd je povinný vykonať všetky dôkazy, ktoré strana navrhne, a vyhodnotiť ich podľa predstáv strany sporu. Z obsahu zápisníc o pojednávaní, ktoré sú založené v spise, nevyplýva, že súd nevytvoril stranám rovnaké procesné možnosti predložiť všetky dôkazy, prípadne že by v konaní (napríklad v procese obstarávania podkladov pre rozhodnutie) preferoval záujem niektorej z nich. Z týchto dôvodov je aj táto námietka žalobcu nepodložená.

17. Podľa názoru dovolateľa došlo k procesnej vade konania uvedenej v § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. aj tým, že napadnutý rozsudok - ako uvádza - je odôvodnený nedostatočne a zjednodušujúco do tej miery, že to má za následok jeho nepreskúmateľnosť. K tomu treba uviesť, že najvyšší súd prijal 3. decembra 2015 stanovisko (R 2/2016), právna veta ktorého znie: „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.“. Toto stanovisko považuje dovolací súd za plne opodstatnené a aktuálne aj v preskúmanom prípade.

18. Pre účely ďalšieho vysvetlenia dôvodov svojho rozhodnutia dovolací súd zdôrazňuje, že žalobca sa v konaní domáhal: a/ určenia neplatnosti úverovej zmluvy, b/ určenia neplatnosti záložnej zmluvy, c/ vydania bezdôvodného obohatenia získaného žalovaným. Súčasťou argumentácie žalobcu o existencii procesnej vady zmätočnosti uvedenej v ustanovení § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. je námietka

nedostatočného odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu v troch podstatných otázkach (viď 18.1., 18.2. a 18.3).

18.1. Súdny vyhodnotil z výsledkov vykonaného dokazovania a dospeli k záveru, že žalobca pri uzatváraní úverovej zmluvy vystupoval a konal ako živnostník s tým, že úver potrebuje na výkon svojej podnikateľskej činnosti. V nadväznosti na tento záver, nazerajúc na úverovú zmluvu ako na zmluvu nespotebiteľskú, neskúmali, či jej obsahom nie sú neprijateľné (nekalé) zmluvné podmienky, ktoré sú v zmysle ustanovení Občianskeho zákonníka o spotrebiteľských zmluvách neplatné. Právny záver, že úverová zmluva nie je spotrebiteľská zmluva a že ňou nebol založený spotrebiteľský vzťah, nezbavoval však súdy - vzhľadom na petit podanej žaloby - povinnosti posúdiť (a v odôvodnení rozsudkov vyjadriť a dostatočne zreteľne a presvedčivo vysvetliť výsledok posúdenia) platnosť úverovej zmluvy z hľadiska možnej existencie tých dôvodov, s ktorými právny poriadok vo všeobecnosti spája neplatnosť zmluvy. Na podklade obsahu spisu dovolací súd konštatuje, že keď už súdy dospeli k záveru o nespotebiteľskej povahe úverovej zmluvy (poznámka: v súvislosti so skúmaním prípustnosti dovolania dovolací súd neposudzoval vecnú správnosť tohto záveru), mali podať vysvetlenie, akými úvahami sa riadili a k akým záverom dospeli pri riešení otázky, či (ne)zakladá jej absolútnu neplatnosť [nie v zmysle osobitných zákonných ustanovení o spotrebiteľských zmluvách a spotrebiteľských úveroch, ale z hľadiska všeobecnými ustanoveniami vyžadovaného súladu so zákonom (§ 39 Občianskeho zákonníka) alebo dobrými mravmi (§ 3 Občianskeho zákonníka)] konanie žalovaného, ktoré žalobca opisoval ako agresívne, nečestné, zavádzajúce, zakrývajúce skutočnú podstatu úverovej zmluvy a tiež úžernícke (medziiným napríklad aj z hľadiska pomeru medzi výškou úveru, ktorý bol žalobcovi poskytnutý, a výškou odmeny za poskytnutie úveru). Na absolútnu neplatnosť právneho úkonu prihliada totiž súd ex offio; absolútna neplatnosť úkonu nastáva bez ďalšieho zo zákona, pôsobí od začiatku a v dôsledku toho sa na úkon hľadí tak, akoby ani nebol urobený. Absencia náležitého vysvetlenia, ktoré mali súdy podať v tak významných otázkach, opodstatňuje v danom prípade výnimočné uplatnenie druhej vety stanoviska R 2/2016 a vedie dovolací súd k záveru, že žalobcovi bola odňatá možnosť pred súdom konať v zmysle ustanovenia § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.

18.2. Z odôvodnení rozsudkov súdov oboch inštancií je zrejmé, že pozornosť venovali takmer výlučne vysvetleniu dôvodov, so zreteľom na ktoré - podľa ich názoru - nebolo možné vyhovieť žalobe v časti týkajúcej sa určenia neplatnosti úverovej zmluvy. V rozhodnutiach síce spomenuli, že žalobca sa domáhal aj určenia neplatnosti záložnej zmluvy, v odôvodneniach ale spôsobom súladným s § 157 ods. 2 O.s.p. - len so strohým konštatovaním, že tu nejde o spotrebiteľskú zmluvu a spotrebiteľský vzťah - nevysvetlili, k akým záverom dospeli v nadväznosti na riešenie otázky neplatnosti záložnej zmluvy z hľadiska existencie dôvodov, s ktorými zákon vo všeobecnosti spája neplatnosť právneho úkonu (§ 34 až § 39 Občianskeho zákonníka). Išlo pritom o jednu z podstatných námietok uplatnených žalobcom už v odvolaní. Absencia vysvetlenia úvah odvolacieho súdu na túto námietku opodstatňuje uplatnenie druhej vety stanoviska R 2/2016 a záver, že žalobcovi bola odňatá možnosť pred súdom konať (§ 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.).

18.3. Naostatok treba pripomenúť, že žalobca sa domáhal tiež zaplata sumy 1 306 eur, ktorá podľa neho predstavuje bezdôvodné obohatenie získané na jeho úkor žalovaným. Vysvetlenie, prečo bola žalobcova žaloba zamietnutá aj v tejto časti, odôvodnenia rozsudkov súdov vôbec neobsahujú, i keď sa ho žalobca domáhal (a na jeho nedostatok poukazoval) aj v odvolaní. Tento poznatok dovolacieho súdu založený na oboznámení sa s obsahom spisu opodstatňuje konštatovanie, že (čo do vydania bezdôvodného obohatenia) písomné vyhotovenie rozhodnutia odvolacieho súdu „neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie“. V zmysle druhej vety stanoviska R 2/2016 došlo teda aj v tomto smere k procesnej vade zmätočnosti v zmysle ustanovenia § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.

II.

19. Z vyššie uvedených dôvodov dospel najvyšší súd k záveru, že dovolanie žalobcu vyvolalo v danom prípade procesné účinky, ktoré aj po 1. júli 2016 zostali zachované a umožnili dospieť nielen k záveru o prípustnosti, ale tiež dôvodnosti podaného dovolania, v ktorom žalobca opodstatnene uplatnil dovolací dôvod v zmysle § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p.

20. Vzhľadom na nepreskúmateľnosť dovolaním napadnutého rozsudku v častiach, ktorých sa týkajú

body 18.1, 18.2. a 18.3. tohto uznesenia, nepristúpil k posúdeniu, či v konaní došlo k tzv. iným procesným vadám konania majúcim za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.). Z dôvodu konštatovanej nepreskúmateľnosti nemal ani podklad pre posúdenie opodstatnenosti uplatnenia dovolacieho dôvodu uvedeného v § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. (nesprávne právne posúdenie veci). Zohľadnil pri tom, že rozhodovacia prax najvyššieho súdu sa do 30. júna 2016 ustálila na názore, podľa ktorého vtedy, keď dovolací súd zistí procesnú vadu konania v zmysle § 237 ods. 1 O.s.p., dovolaním napadnuté rozhodnutie bez ďalšieho zruší a nezaobera sa správnosťou právnych záverov, na ktorých spočíva zrušované rozhodnutie súdu (1 Cdo 44/2015, 2 Cdo 111/2014, 3 Cdo 4/2012, 4 Cdo 263/2013, 5 Cdo 241/2013, 6 Cdo 591/2015, 7 Cdo 212/2014, 8 Cdo 137/2015).

21. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami zrušil rozhodnutia súdov oboch inštancií a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

22. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

23. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.